

במוצא שלל

**שלל על הדף / העלון השבועי על סדר 'הדף היומי'
גלוון מס' 43 / כ"ו שבט תשפ"א / פסחים עט-פז**

טענת הטמאים למשה: הלא גם אתה נתמאת מארונו של יוסף – ובכל זאת הקרבת!

מכיוון שלא היה שום כהן בעולם לפני שמיini למילואים, שהרי עדין לא נתחנכו אהרן ובניו, וכל שבעת ימי המילואים היו קרבנות ציבור, לכן הותורה לו טומאה, אבל לאחר שבעת ימי המילואים כבר נתחנן אהרן ובניו.

והנה, בגמרא בזבחים (קב). נאמר שםשה רבינו שימוש כל ארבעים שנה בכוהנה גודלה, ולכן אמר המדרש שכ"ז אמו שלא אמר לו הקב"ה מהי תורתנו של מות, היה משה סבור שייחודה מלחתמש עוד בכוהנה גודלה, שהרי יש עתה כהנים אחרים טהורים, ורק לאחר שאמר לו הקב"ה את פרשת פרה אדומה – נתקorra דעתו. עד כאן ביאורו של בעל "כתנות אור" בדברי המדרש.

עתה נשוב لأنשיים הטמאים שבאו אל משה. אותם אנשים ידעו את דרשת חז"ל (ולעל עז): "במיועדו – אפיו בשבת, במועדו – אפיו בטומאה", וגם ידעו שימוש רבינו היה גם כן טמא מעצמות יוסף ובכל זאת הקריב בכל שבעת ימי המילואים, ומשום כך סברו שטומאה הותורה לגבי קרבן פטח, ואם כן גם הם מותרים להקריב את הפסח בטומאה, רק שהם לא ידעו כי יש חילוק לגבי דין זה בין יחיד לציבור וכמו שכתב ב"פלי יקר", שם הלימוד הוא מיתור המילה "במיועדו", יש לומר שאין חילוק בין יחיד לציבור).

מעתה, כך יתבادر הפסוק: "וזיאמרו האנשים האלה אליו", והיינו: דוקא למשה: "אנחנו טמאים לנפש אדים", כלומר: הרוי אנחנו – גם אתה וגם אנחנו – נמצאים באוון מצב וטמאים מארונו של יוסף, ואם כן "למה נגרע לבلتוי הקריב את קרבנו ה'", וטענתם הייתה כלפי משה: למה אנו נגרע מכך, שהרי גם אתה טמא כמוותנו ולמרות זאת הקריב קרבנות, ואם כן למה נגרע? נקריב גם אנחנו וושיב להם משה "עמדו ואשמעה מה יצוה לך", משום שגם הוא היה מסופק האם יש לחלק בין יחיד לציבור או לא, והшиб הקב"ה: "איש איש כי יהיה טמא לנפש וגוו" – איש נדחה לפטח שני ואין ציבור נדחה.

ובדברי פי חכם חoni

"דברי שלמה" (סיגעת תרש"ז; י"ל מחודש ע"י רמי גאלדענברג מבורך נ.י.)

למה לא הקריבו במדבר המיעוט שלא היו ערלים – מדין "ערבות"?

ולמה לא עשו פטח במדבר? התוספות (קידושין לא: בד"ה הוואיל)nimku zot b'shni avonim: haachad – casiyat h'sovar shechel mokom shanamer "b'ayah", eino ala achor yirusha v'yishba v'petach na'amr leshon "b'ayah". V'haofen hashni – lifpi shaiyo rovam urelim, v'anamr (shmotot ib) "kol urel la ya'acel bo".

עט. אפיו ישריאל וכחננים טהורים וכלי שירות טמאין – יעשו בטומאה, שאין קרבן ציבור חלק.

בפרשת בהูลותך (במדבר ט, ז) מספרת הגمرا על אותן שטמאו ולא יכולו להקריב את הפסח במועדו – "וזיאמרו האנשים ההמה אלו אנחנו טמאים לנפש אדם מה נגרע לבلتוי הקריב את קרבן ה' במועדו". וזה "אור החיימ" הקדוש תמה: אם זה טעונה היא "למה נגרע", הלא הם עצםם אמרו "אנחנו טמאים לנפש אדים", וכי עליה על הדעת להקריב קרבן פטח בטומאה? פלפל חריף, המתבסס בהמשך על דברי הגمرا שלפניו, נאמר על ידי הגאון רבי שלמה מעהר, אב"ד בראיולוב ובעל "דברי שלמה".

בגمرا (טוכה כה) הובאה דעתה שאotton האנשים היו נושא ארונו של יוסף. והנה, בפרשת בשלח נאמר "זיקח משה את עצמות יוסף עמו", ודרשו חז"ל (ולעל ס.): "עמו – במחיצתו", הרי שימוש רבינו גם כן היה טמא מארונו של יוסף.

והנה, מצאנו במדרשי (במדבר רביה, פרשה יט): "אמר רבי יהושע דסכנינו בשם רבבי לוי: על כל דבר ודבר שהיה אומר הקב"ה למשה, אומר לו טומאותו וטהרטו. כיון שהגיע לפרשת 'אמור אל הכהנים' אמר לו משה: רבונו של עולם, אם נתמאת זה – במה תהא טהרטו? לא השיבו. באותו שעיה נתרככמו פניו של משה. כיון שהגיע לפרשת פרה אדומה, אמר לו הקב"ה: באותו שעיה שאמרתי לך אמור אל הכהנים' ואמרת לי 'אם נתמאת במה תהא טהרטו' – לא השבתייך. זו טהרטו: זילקוו לטמא מעperf שרפאת החטאתי!", עכ"ל המדרש.

למה נתרככמו פניו של משה באותה שעיה? עמד על כך בספר "כתנות אור", ותירץ שימוש היה טמא עקב התעסוקתו בעצמות יוסף, ולפי זה קשה לכטורה: אכן שימוש משה בשבעת ימי המילואים, והלא עדין לא נאמרה אז פרשת פרה אדומה, שהרי שמונה פרשיות נאמרו בראש חדש ניסן, ואחת מהן פרשת פרה (כמובא בגمرا גיטין ס). וקודם לכך לא אפשר פרה? וצריך לומר על פי גמורתנו: "הו ישראל טהורין וכחננים וכלי שירות טמאיין – נעשה בטומאה, שאין קרבן ציבור חלק", ומשום כך,

פ. איתמר, הוי רוכן זבini ומישען טמאי מתים. אמר רב: אותן טמאי מתים – אין עושין לא בראשון ולא בשני.

אמרו חז"ל ועיין יבמות עב. וברשי" במדבר ט, א) שככל ואותם ארבעים שנה שהיו בני ישראל במדבר, לא עשו את הפסח אלא בשנה שנייה בלבד.

נחשב קרבן היחדים כקרבן של כלל ישראל, ועל ידי דין "ערבות" הרוי זה כאילו הקריבו כל ישראל את הפסח.

יסוד זה למדנו ממעשיה עכ"י, שימושו ה"ערבות" נחשבת העבירה שעשה כאילו נעשתה על ידי כלל ישראל, עד שאמר הכתוב "חטא ישראל וגם גבוי וגום בחשו", ונקראה העבירה על שם הכלל כולם, ומכל שכן במידה טובה מוגבהת – במקרה, שהמצוות של היחיד נחשבת כמצוות של הכלל.

ואולם – הטעים ה"אבני נזר" ובכך יישב את קושיותו אביו – כל זה הוא רק לאחר שעברו את הירדן ובואו בברית ה"ערבות" וכןו ערבים זה זה, ואולם כל זמו היהודים במדבר, לא יכולו המיעוט שלא היו ערלים להביא קרבן פסח, כיון שהוא קרבן ציבורי והם רק מיעוט, ואין זה נקרא "וישחטו אותו כל קהל עדת ישראל", ודין "ערבות" עדין לא היה אז!

הרהור ג' רבי שבתי שעפיטיל וייס שליט' א, **בעל "משבצות זהב"**, העיר, שכל זה אינו אלא לדברי רבינו נחמייה, הסובר [סנהדרין מג.] שבמדבר לא היו ערבים כלל, שכן על הנסתורות לא קיבלו לעולם הנגלוות קיבלו רק בערבות מו庵, אבל לדברי רבינו יהודה, הסובר שבערבות מו庵 קיבלו ערבות על הנסתורות, ואילו על הנגלוות היו בדיון "ערבות" כבר מהר סיני – עדין צריך לישב). רמב"ן – יבמות עא, ובפירושו לתורה – בהעלותך; "שער המלך" – הצלות קרבן פסח פ"ט ה"ט; ש"ת "אבני נזר" – אורח חיים, סיומו תקלת; "משבצות זהב" – יהושע, פרק ה'

ונהנה, לגבי הטעם השני שהובא בתוספות, כתבו המפרשים שאפשר לפרש הדבר כפשוטו, שהרי בלילה יציאתם ממצרים נימולו כלום, כאמור בפסקו (יהושע ה, ה): "כי מоловים היו כל העם היוצאים", ובمدבר לא מתו אלא חמישה-עשר אלף בכל שנה ושנה והקטנים שנולדו ביןתיים לא התהוו בפסח כלל, שהרי קטנים היו אלא – פירושו הרמב"ז יובמות עא. ובפירושו לתורה בפרשת ברעלותך, וכן ברא"ס בפרק זה ז' ובמהרי"ט לקידושין וב"שער המלך" (הלכות קרבן פסח פרק ט הלכה ט') – מכיוון שמילת זרוי מעכבות בקרבן פסח, לכן היה דין של ישראל כערלים, כיוון שלרובם נולדו זרים ולא יכולו למול אותן.

*

בתשובותיו, מביא הגאון בעל "אבני נזר" קושיא שהקשה אבוי, הגאון בעל "אגודת איזוב": אף שהיו רובם ערלים, מודיע לא הקריבו המיעוט שלא היו ערלים, והרי מדובר הגمرا לפניו משמע שדווקא כאשר רובם זבים ומיעוטם טמא מтайים אינם עושים בראשון ולא בשני, אבל אם מייעוטם טהורם – הטהורם עושים את הפסח? ה"אבני נזר" מישב את קושיותו אבוי, לאחר שהוא מעלה תמייה אחרת: איך באמת יכולם מייעוט להביא את הפסח, והרי לגבי פסח נאמר "וישחטו אותו כל קהל עדת ישראל", וקרבן ציבור הוא, ואם איןיך יכול מייעוט מישראל להבין קרבן פסח? אין זאת אלא שזה מדין "ערבות", שכיוון שכל ישראל מוזהרים ומהווים להקריב קרבן פסח, ומאחר שכל ישראל ערבים זה זה, על כן

השלכה ממוקם שריפת הפסח שנטמא – על מקום שריפת החמצץ

המהרש"ל בתשובותיו יצא לחදש שטוב לשורף את החמצץ דוווקא בחצר ולא בבית, זאת מפני החובה להיזהר שלא להנות מאפר שריפת החמצץ: "וأن שקיימה לו כל הנשרפין אפרן מותר", ולא אסור להנות אלא מאשו ומגחלו, מכל מקום מהחרמינו אנו מספקא, דהางונים פסקו כחכמים והם סוברים מאחר דדינו בפיירור וזרחה לרוח או בפיירור וזורק לים וזהינו כמו קבורה וככל הנΚברין אפרן אסור".

ועל כך כותב המהרש"ל, שאין האיסור להנות מהאפר מאמור אלא משעה ששית שבה החמצץ אסור בהנאה, אבל בשעה חמישית עדין לא אסור בהנאה. ועם זאת "אף בשעה חמישית נזהryn העם דלמא יטעו, ק"ז במקומות שאין שם 'כל' שימושיע עתים' שראו ללחמרי" [ראו לשים לב לאיזוכור המعنין]: 'כל' שימושיע עתים', זהו כמובן שעוו האם כבר בזמנו של המהרש"ל והוא שועוניים מצלצליים?]

כיוון שאין לנו מאמפר שריפת החמצץ, זו הסיבה שריפת החמצץ נעשית במדורה במדורה לכך הניצבת מחוץ לבית: "וליכך נהיגו לעולם לעשות מדורה בפני עצמו, ולכך טוב לשורף אותו בחצר ולא בבית כדי שלא יהנה, וכן מצאתי". ובדרך אגב, הוא מצינו Tosfot מענין: "וראיתני מאמן" שהיתה מקובל מרבותינו לשורף החמצץ בהושענות".

את דברי המהרש"ל הלאו מביא הגאון רבי יעקב חיים סופר, **בעל 'כף החיים'**, והוא מוסיף ואומר שמלבד הסיבה האמורית, הרי בששל דברי המשנה כאן יש לומר סיבה נוספת נספת שאין שורפים את

פאי: נתמאות שלם או רונו – שולפין אותו לפני הבילה מעצי המערכה. נתמאות מייעוטו, והנותר – שולפין אותו בחזרותיהם או על גנותיהם מעצי עצמן

המקובל ורבי רפאל עמנואל חי ריקי הי"ד, שנרצה בשנת תק"ג תוהה בפירושו 'הו עשיר' על המשניות: לשם המשנה מפרטת ואומרת 'בחזרותיהם או על גנותיהם' ולא די לה לומר בקצתה שכל אחד שורפו בביתו שלו?

והוא מיישב, שאנו אין מהרואי לשורף בבית פנימה, אלא דוווקא בחוץ, בחצר או בגג: "מדלא תננו סתם 'בתיה' אלא הזכיר 'ಚזרות וגנות', נראה דקה משמע לו שצדיק לשורף אותו במקומות שיתביש קצת, כי יתראה העשן כיון שורפו במקומות מוגלה, ויש אלו בני אדם עליו מה הוא, כדי שייהיה נזהר פעמי אחרת".

וכוונתו היא למה שנינו בגמרה שהסיבה שבנטמא שלם או רונו, החובה לשורף אותו לפני הבירה היא "כדי לביישן" על כך שפשעו בשמיורתו שלא יטמא, ואם יתבישו יבואו להזהר בפעם אחרת. על כך מחדש ה'הו עשיר' שהגם שבנטמא מייעוטו, אין בו פשיעה כ"כ עד שנחיבנו לשורף לפני הבירה, אך עם זאת עדין יש לו קצת להתביש, ולכן אין לו לשורפו בבית פנימה אלא דוווקא בחצר או בגג.

*

הקפדה זו לשורף את הפסח הטמא והנותר בחזרות ובעונות ולא בתים פנימה, מובילה אותנו אל דין שריפת החמצץ!

על גנותיהו, הוא למעט את הבתים פנימה, ומכאן הוצאה שיכנס
שבפסח אין שורפים בבית כך גם חמץ אין שורפים בבית.
'הו עשר' – פ"ז מ"ח; ש"ת מהרש"ל – סימן פז; 'כף החיים' – סימן
תמה ס'ק יד

החמצ לא בחצר או בגן: "וזען יש לומר הטעם דציריך לשורפו
בחצר, משום דזומיא דעתך, והנותר היו שורפין אותו בחזרותיהם
או על גנותיהם".
ומשם מדבריו שאף הוא הבין שכונת המשנה 'בחזרותיהם' או

איזה טומאה שייכת בחולין?

הגמרה היא על מעשר ותרומה שהטומאה אוסרתם וهم אסורים
באכילה כהם טמאים, והם גם כן הרי נקיים חולין לנבי
קדשים, וכਮבוואר בקידושון (מא ב) מה לתרומה שכן ישנה חול
אצל קדשים".

בספר 'קרני ראמ"ל' הגאון רבוי מרדיי אליעזר קובנר חידד את
השאלת הכתוב: "ולכאורה קשה, מה שיקר לומר בחולין דמייסל, הא
חולין אפילו טמאים מותר לאוכלם, ואפיו למאן דאמר אזהרה
לב"י שיאכלו חולין בטוהרה, מכל מקום בימי טומאותו ודאי מותר,
וכמן' התוספות בריש חולין דמותר לטמאן לכתהלה", ועל כך
הוא חדש, שכונת הגמורה היא שהחולין נפסלים בכך שאין יכול

להקדישו, וזהו מכמידש בעל מום למזבח דועבר בלא תעשה.

ואילו הגאון רבוי ירוחם פישל פערלא כתוב בביברו על ספר
המצוות לר"ג (ל"ת עז): "והוא תמורה לאורה איזה פסול איכה
בחולין בנטמא. ובפירוש רשי' שם נראה דסבירה ליה דلتורתה
ולמעשר קרי חולין, עיין שם. אבל הוא דוחוק טובא. דתרומה ומעשר
שני נמי קודש קרינחו רחמנא, ולא שיקר משום זה לומר דאיתעביד
ביה עובדי דחול. וגם קשה מאד לומר דلتורתה ומעשר שני קרי
לחו חולין סתם. אבל לפמש"כ הדברים כפstan. דחולין גמורין נמי
נפסליו בטומאה מאכילה לטהורים. משום דפסול גויה לאכילת
תרומה דאוריתא הוא. וא"כ אסור מדאוריתא לאכלן בימי טהרה
מרקא דולא תפטעו בהם. ואו ראייה נcona לsheettan".

'שלמי שרה' – סימן קו; ספר הזכרון איש תבונה – עמוד תלב; 'לקח
טוב' – כלל ה, 'קרני ראמ' – פסחים פב; ביאור ספר המצוות לר"ג –
ל"ת תעו

פב: אבל נטמא, דבחולין נמי נפסל.

בספר 'שלמי שרה' אותו הדפיס הגאון רבוי משה מרדיי
שולזינגר ולעילוי נשמת חמיו הגאון רבוי שלמה כהן והרבנית מרת
שרה ע"ה, הוא מביא צורר של מאה וארבעים וש שאלות במסכת
פסחים, אותם הוא רשם לעצמו בדרך לימוד סדר הדף היומי בשנת
תשנ"ח-תשנ"ט.

השאלת הק"א היא שאלת פשוטה ביטור: מה שיקר לומר שיש
פסול טמא בחולין, והלו א חולין לא נפסלים בטומאה?
שאלות אלו מובאות בספר ללא מענה, אך בספר הזכרון איש
tabona' הובא שרביבינו מן הגאון רבוי חיים קנייבסקי שליט"א קיבל
את שאלות אלו ונעה עליהם בפרטו, ושם הובאו כל התשובות.
ואכן על שאלה זו מיישב הגרה"ק, שאין הכוונה לחולין כפשו
אלא "בגון תרומה ומערש שני", והיינו שחולין הוא לא פוקי קדשים.

*

על הערכה זו עמדו כבר חכמי הדורות.

הגאון רבוי יוסף ענגיל בספרו 'לקח טוב' (כלל 1) העיר זאת כד:
"וזאנס דברי הגמורה דפסחים הנ' צרכין ביאור, דטומאה הרי
איינה פוסלת בחולין כלל, דחולין טמאים הרי מותרים באכילה".
ועל כך הוא מתרץ דבר חדש: "ויש לומר בכונת הגמורה, ועל כל
פנים עני הטומאה הרי נהוג בחולין, שחולין גם כן מקבלים
טומאה, ויש בס תיעוב הטומאה, מה שאנו כו עני לינה וייצאה
שאין שיקר בחולין כלל וכלל עני התיעוב והגרעון שבhem, ודוי"ק".
עוד הוא מתרץ בדברי הגרה"ק: "ואולם י"ל עוד דכונת

העכומות שלא ישברו – בקרבו הפסח ובצדיקים שבכל דור

שפירוש הפסוק הוא בסדר הפוך, דהיינו: מה שהצדיק מט לפני
הרשע הוא דומה למעין נרפא ומוקור משותה, וכוונתו לומר שכמו
מעין זה שנעשה עכור בטיט ובסאר דברים המעורבים בו ובכל
זאת סופו שמיומו יחרזו להיות צלולים, על ידי שהדברים
המעורבים בהם יפלו למטה והם העלונים ישארו צלולים – כך
גם צדיק המת לפני רשות בכל זאת סופו שיוציאל ויעלה למעלה בעוד
הרשע ייפל למטה. והראייה לה – מעשה פרעה וישראל ומעשה
מרדיי והמן.

ואכן, מכל אלו למדנו שהצדיקים אינם מובטחים בעולם הזה,
אבל דבר בטוח הוא שהצדיק לא יموת למיטה עד שלא תהיה לו
תקומה בפניו הרשע – כי אף אם לא יישארו ממנו אלא העצמות,
בדרך משל, לבסוף יעלה למעלה, בדרך המעין העכור.

משום לכך, כאשר דוד המלך דיבר על גלותן של ישראל, אמר
"כל עצמותי תאמRNA ה' מי כמוך מציל עני מחזק ממוני", דהיינו:
שאף בגלות, בשיא של המודנה, אנו בטוחים שישמר את

פג: דתניא: "ויעם לא תשברו בו", מו – בכشر ולא בפסול.

יש להתבונן – כותב הגאון בעל "חתם סופר" באחת מדרשותיו
– על מה שיחד הקב"ה מצוה זו לגבי פסח, מה שלא מציין בשום
מצווה אחרת, וגם על מה שמרמז הדבר שנאמר באיסור שבירת
העצם – "בכשר ולא בפסול".

והוא מפרש זאת בדרך דרוש, על פי מה שמצוינו שאמר דוד
המלך ע"ה ותהלים לה, ז: "כל עצמותי תאמרנה ד' מי כמוך מציל
עני מחזק ממוני", וכן אמר ותהלים לד, כא: "שומר כל עצמותיו
אחד מהנה לא נשברה" – בשני פסוקים אלו מתייחס דוד רק
לעצמותיו, ואילו בפסוק אחר הוא אמר ותהלים קג, א: "ברכי
נפשי את ה' וכל קרבתי את שם קדשו" – וכוונתו לנפש, למעיים ולכל
האיברים, ולמה בפסוקים לעיל הזכיר רק את העכומות ולא את
שאר האיברים?

אלא, שלמה המלך אמר (משל כי, כו): "מעין נרפא ממקור
משמעות צדיק מט לפני רשות", ופרש רבינו בחיי (בפרשנות ישלח),

שמכאן תהייה ראייה לכל הצדיקים בכל הדורות ובכל הגולויות, שאף אם ימתו בפני הרשעים, בכל זאת עצמותיהם ישארו וסופם שיעלו שוב למעלה.
ועל כך רמזו חז"ל באמור "בכשר ולא בפסול", והיינו שرك לאדם כשר יש בטחוון שלא ישברו עצמותיו, אבל אדם פסול, שהוא רשע, אין בטחוון שיישארו עצמותיו, אלא אדרבה – אם נפל ייפול ויימחה שמו מן הארץ. הבטחה זו לא נאמרה אלא לצדיקים ושרי לב!
דרשות "חתם סופר" – חלק ב', דף רט

עצמותינו שלא נאבד לגשמי ויבוא יום שנעללה למעלה, כדרכם המעיין. לעומת זאת, בפסקוק "ברכי נפשי את ד'" דבר דוד על מעלהם של ישראל כאשר ישבו בארץם, בשלוחה ולא פחד, וכך אמר "ברכי נפשי את ה' וכל קרבבי את שם קדשו!"
מעתה נשוב לעניינו. בני ישראל במצרים היו מושפלים לגמרי, מסובלים בעבודת פרך כאשר בניהם מושלכים ליאור, ולמרות כל זאת לא אבד עם ישראל, ואדרבה, סופם היה שיצאו ביד רמה וברוך רב. וכך במצוות הראשונה שנית להם הקב"ה במצרים, צווה עליהם לעשות את הפסח באופן של "ועצם לא תשברו בו" –

אם הסירו את גיד הנשה קודם קודם הצליה, איך יתכן שאינו מבديل בינהם?

שmeno ועם תרבה ודתוני מתנה ועם קרומות שבראש, ואם אזכה ואוכל פסח ויביא לפני צוה – היותו חובטו בקרקע לפניו!
האדמו"ר בעל "*שפט אמרת*" **מגור הביא ראייה מוסוגיתנו לשיטת הרמב"ם** ודלא כתישת הראב"ד:
שהרי הגمرا דנה לגבי גיד הנשה של קרבן הפסח אחר הצליה שהתרערב עם הגיד המותר (יעיון שם), ואם נסבור כתישת הראב"ד, הרי דבר שכזה לא יתכן, שהרי את גיד הנשה הסירו קודם קודם הצליה, אלא את הגיד המותר רק לאחר הצליה, ואיך יתרעבו עד שאינו מבديل בינהם – הרי זה צלי זהה אין צליות! ובבחרכה כתישת הרמב"ם, שלא הסירו את הגידין קודם הצליה!
רמב"ם וראב"ד – פרק י' מהלכות קרבן פסח הלכה יא; *שפט אמרת* – פשחים פג:

פג, ולא הפשט דספוקי מספקא ליה לרבי יהודה, דאי מיפשיט פשוטא ליה – ההיא דהיתלא ניכליה, ודאייסורה נשדייה, למה ליה שריפה? אמר רב איקא בר חיננא: גאנן שחוכמו ולבסוף נתערכו.

נחלקו הרמב"ם והראב"ד (פרק י' מהלכות קרבן פסח הלכה יא) באופן צלייתו של קרבן הפסח –
הרבmb"ס סבר שאין מחייבין את הגידין והקרומות קודם הצליה, אלא לאחר הצליה, וכלשונו שם: "שאי מנקנו אותו כשאר הבשר ואין מחייבין אותו, אלא צולין אותו שלם", לקיים מה שנאמר (شمוטות יב, ט): "ראשו על קרבו ועל כרעיו".
אולם הראב"ד חולק בעוז ותעכומות, זהה לשונו: "אמר אברהム: חי ראשי, אין איסור גדול מזה שיצלה הפסח עם גיד הנשה ועם

מנין למדדו ש"ועצם לא תשברו בו" הוא איסור, ולא אין חיוב לשברו?

אין איסור, אלא כוונתם שאין חיוב לחסום את הבהמה ולאכול נבללה וללבוש שעתנז? משום שאילו זו הכוונה, אין בכך כל חידוש, כי הסבירה נותנת שאין חיוב בדברים אלו, ורק בעופ, שיכלנו לטעור שיחיה חיוב להבדיל, כי צריך את הדם כדי להזות, וכן בבור שחדעת נותנת שבחופר יהיה חייב לכסתו – שם יש מקום להקשות שמא נכתב הפסוק לפוטרו מכיסוי הבור והבדלת העוף. ואף בעניינו, מכיוון שללא הפסוק יש סברא שיחיה חייב לשבר עצם, כדי לבדוק שלא ניקב הקروم של מות, יש להקשות: מנין באמות שחוור איסור לשבר עצם, שמא לא בא הכתוב אלא לומר שאין חיוב לשבר עצם?

וביאו לתרץ בשמו, שאמרה המשנה לפניו שהשבר בפסח טמא איינו לך, משום שנאמר בפסקוק "ועצם לא תשברו בו" – בבשר ולא בטמא, בעל כרחך שכונת הפסוק לאזהרה וכי אם נפרש שכונת הפסוק "ועצם לא תשברו בו" היא שאין חיוב לשבר, נctrיך לפרש שבכילה "בו" באה התורה לומר שדוקא בבשר איינו חייב לשבר, אבל בטמא יש חיוב לשבר עצם – וαιיזה טעם יש בכך?

*
ואף הגאון רבי אברהム חיים שור, מביא קושיא זו בספרו "צאן קדושים" (זבחים סו), וڌחה, שכן גם בפסח שני נאמר "ועצם לא

פג, אבל המותיר בטחוו והשובר בטמא – אין לוקה את האדרביים.

כתב הרמב"ס (פרק י' מהלכות קרבן פסח הלכה א'): 'השובר עצם בפסח טהור – הרי זה לוכה, שנאמר "ועצם לא תשברו בו".' וכן מנה במנין המצוות לא תעשה, קכא.

אולם הגאון בעל "שער המלך" (על הרמב"ס, שם) הביא את תמייתו של הגאון רבי אברהם ברודא, אב"ד פראג, מיש ופראנקפורט דמיין: מנין לנו ש"ועצם לא תשברו בו" הוא אזהרה שלא לשבר עצם, שמא הכוונה היא שאין חיוב לשבר עצם, שכן יכולנו להעלות על הדעת שיחיה חייב לשברו, כדי לבדוק אם לא ניקב קروم של מות ועל ידי כך נטרפה וכמבעור בגمرا חולין יא). על כן גילה לנו הכתוב שאיין צריך לשברו, כי הולכים אחר רוב במנות שאינו טריפות, ואם כן מנין למדדו שיש איסור לשבר עצם? קושיותינו מותבשת על דברי הגمرا (זבחים סו), שמה שנאמר בחטאת העוף "ולא יבדיל" (ויקרא ה, ח) – אין פירושו שאסור להבדיל, אלא שאין צריך להבדיל, והגמרה מבקשת: לפיזה, האם גם בפסקוק "כי יפתח איש בור ולא יכסנו" נפרש שכונתו שהחופר בור איינו צריך לכטוטות? וביארו התוספות (שם, בד"ה אלא), שהגמרה לא הקשתה על שאר הלאות שבתורה, כגון "לא תחסום", "לא תאכלו כל נבלה", "לא תלبس שעתנז" – מדוע לא נאמר שאף הם

מקומות! אלא, בהכרח שהפסוק שלפנינו כוונתו שיש איסור לשבור עצם מקרובן פסח.
"שער המלך" – פרק י' מהלכות קרבן פסח הלכה א'; "צאו קדשים" – זבחים טו.

תשברו בו", ואם נאמר שכונת הפסוק לפניו היא שאין צורך לשבור כדי לבדוק את הקромים של מוות, משום שהולכים אחר הרוב, מדובר נזק לחזור שוב ולפטור גם פסח שני משבירת העצם, והלא אם ראיינו בפסח ראשון שהולכים אחר הרוב – כך הוא הדבר בכלל

הציווי נאמר בפסח מצרים, ואז עדיין לא נאמרו סימני טריפות!

נאמרו בסיני?
ואמננס, אילו היה לאו כולל בעצמו גם לדורות, יכולנו לומר שהוחץ הפסוק להתריר שבירתו, מושם שעמידים להצאות הלוות טריפות, אבל מאחר ואת הציווי לדורות איננו לומדים אלא מכח היקש, ונמצא שעיקר הפסוק נאמר לפסח מצרים, ובו לא היינו מעלים על הדעת שהייתה חיוב לשבור – שיזכרך הכתוב לומר שאין צורך בכך!
"לימודי ה'" (לייורנו, תקמ"א) – לימוד צ"א

בספר "לימודי ה'" (לימוד צ) מיישב הגאון רבי יהודה ג'יאר את קושייתו ה"שער המלך" בדרך זו:
הלא הלימוד לאיסור שבירת עצם נאמר בפסח מצרים, ולא נלמד לפסח דורות אלא מכח ההיקש של "עובדת את העבודה הזאת בחודש הזה" – 'שיהו כל עבודות חדש זה כזה' (פסחים צו). והנה, את הציווי "ועצם לא תשברו בו" שנאמר בפסח מצרים – לא נוכל לפרש שכונתו שאין צריך לשבור עצם, כי מהיכא תיתי שיצטרכו לשבור, כאשר סימני טריפות עדיין לא נאמרו אז, אלא

אם הכוונה שאין צריך לשבור, כיצד ניישב את קושיות ה"תולדות אדם" הנודעת?

ואם כן יכולים כמה אנשים לעبور על איסור שbor באורה עצם, ולפייך נאמר איסור השבירה בלשון רבים, עד כאן דברי בעל "תולדות אדם".
ואם כן, מি�ישבת גם קושיתינו, שכן כל תירוץ של ה"תולדות אדם" אינו אלא אם נפרש את הפסוק "ועצם לא תשברו בו" – כאזהרה שלא לשבור עצם, אך אילו הינו מפרשים שהכוונה היא שאין צריך לשבור – בכך היה די לנתקות לשון יחיד ולומר "ועצם לא תשבר בו", ובעל כרחמו שכונת הפסוק לאזהרה שלא לשבור, והלשונו מתישב כתירוץ ה"תולדות אדם".
וה"משנה שכיר" מסיים: 'ודבריו נכונים מאד ומתקומים כנופת צופים!'
"שער המלך" על הרמב"ם – פרק י' מהלכות קרבן פסח; "תולדות אדם" – פרק ד', בד"ה הנה אצעה; שו"ת "משנה שכיר" – סימן קטו

ישוב נפלא על קושיתו רבוי אברהם ברודא, הביא הגאון רבי ישכר שלמה טיבטאל, בעל שו"ת "משנה שכיר" וסימנו כתו, בשם של ר' נתן דיאמנט נ"י, תא"ח גדול ממופלי תורה בק"ק באדריאב:
תירוץ מתבוסס על קושיתו הנודעת של הגאון רבי שלמה זלמן מילנאנ (אהיו של הגאון רבי חיים מולואז'ין), בספר "תולדות אדם": מדובר לענין איסור הוצאה הבשר מן הבית נאמר "לא תוציא", בלשון יחיד, ואילו לגבי איסור שבירת עצם אמר הכתוב "ועצם לא תשבר בו", בלשון רבים?
ותירוץ ה"תולדות אדם", על פי דברי הירושלמי בסוף פרק 'כיצד צולו', וכן פסק הרמב"ם (פרק ט' מהלכות קרבן פסח הלכה א') ש'אין מוציא אחר מוציא', ולאחר שהראשון הוציא את הבשר החוצה – שוב אין בו איסור הוצאה, ולכן נאמר האיסור בלשון יחיד. לעומת זאת לענין שבירת עצם נפסק ש'יש שbor אחר שbor'.

הזמן לבדוק את קромם המוח – אינו בשעת האכילה, אלא בערב פסח!

"ועצם לא תשבר בו" היא שאין חיוב לשבור את הגולגולת לבדוק ה الكرום של מוות, הרי זמנו בדיקה זו הוא בערב פסח, כדי שאם תימצא בהמה טריפה יוכל לשחות בהמה אחרת עיין **תוספות חולין** יא. בד"ה דמנח), ואין לו שיוכות לשעת אכילה, שהיא בלילה: מכיוון ששمرך הכתוב את עניין שבירת העצמות לענייני אכילת הפסח, ברור שאינו מדבר על עצם הגולגולת דוקא, אלא אף בשאר עצמות, ולגביהם מדובר הינו יכולם להעלות על דעתנו שהייתה חיוב לשבור – שצרכיה הייתה התורה לומר שאין צריך!!

ומכאן שכונת הפסוק לאסור את שבירת עצמות הפסח!
שו"ת "מנחת יצחק" – חלק ה', סימן קיד

בשולוי מכתב לנכדו, מציע הגאון רבי יצחק יעקב וייס, גאב"ד העדה החרדית ירושלים ובבעלשו"ת "מנחת יצחק", מה שאמרתי בסעודה שלישית העבר, ליישב קושיתו הגאון מוהר"א ברודא ז"ל:
תירוץ מתבוסס על פירושו של הרשב"ם בפסוק "ועצם לא תשבר בו" – 'כדרך אכילתוח בחיפה', עד כאן לשונו. ובודאי כוונתו לשבר בו', שיש להעיר בו: מדובר ספק הפסוק את "ועצם לא תשבר בו" – לסדר אכילת קרבן הפסח? ולכן כתוב שמכיוון שנצטו לאוכל את פסח מצרים בחפazon, וכאשר אדם אוכל בחפazon קרוב להניה ששבור עצמות – לכן הזיהירה התורה שלא לשbor.

ולפי זה מיישב גם קושיתו רבוי אברהם ברודא, כי אם כוונת

איך מלאו ישראל בליל יו"ט ביציאת מצרים, והלא הייתה זו מילה שלא בזמנה?

במסבו נרדי נתנו ריחו", דרש שבלייל יציאת מצרים הופיע עליהם ריח טוב מבושים כן עדן, והיתה נפשם קווה לאכול. אמרו לו: משה רבינו, תנו לנו מה נאכל. אמר להם: כך אמר הקב"ה: 'כל ערל לא יאכל בו'. מיד כל אחד ואחד נתנו חרבו על ירכיו ומול עצמו'.

נמצא שאותה מילה בלילו היהoa הייתה צורך אוכל נפש, שהרי בלעדיה לא יוכל לאכול את הפסח, ולכן היה מותר להם למלול אף שהיתה מילה שלא בזמנה. וזה הדגשתה בפסקוק: "הוא לבדו עשה לכם", דהיינו: דוקא המילה בפסח היהoa הייתה מותרת, לפי שהיא בה עניין של אוכל נפש, ולא במקומות אחרים!

"חותם סופר" – דרשתו; "בימים השמניים" – עמוד רפה

*

אגב עניין זה:

הגאון רבי יעקב קמנצקי, ראש ישיבת "תורה ודעת", נקט במקרה מקומותם בסירוד נפלא (שעיקרו כבר התהדר על ידי הגאון בעל ה"הפלאה"), והוא: עד מתן תורה, הלילה הילך אחר הימים, וזאת שארדים הראשו נברא בבורק יום שישי לבראיה, ומazel החל למןנות, ואם כן יום שישי הסטיים אצלם ביום ז' בבורק. רק מז' מתן תורה הולך הימים אחר הלילה (עיין לעיל, על "יכול מרasha חדש", שם הובא עניין זה בהרחבה).

תלמיד חכם אחד הציע לפני הגאון קמנצקי לישב על פי דבריו איך מלאו מילה שלא בזמנה בליל פסח – משומש שכיוון שאז התחיל הימים מהבוקר, אם כן באותו לילה היה עדין י"ד בניסן ולא היה יום טוב.

הגאון קמנצקי קילס מאד תירוץ זה, אבל הוסיף שמדובר אין כאן קושיא כלל, שכן קודם מתן תורה לא היו אסורים במלאתה ביום טוב;

"אמות ליעקב" – פרשת בא (עמוד רעז, בהערה)

(הערות המלקט): עיין "במוצא שלל רב" בראשית, עמוד קמה, בקשישית בו הגאון בעל ה"הפלאה" על דבריו ה"פרקן דרבנן אליעזר" שמילת אברהם הייתה ביום הכהנורים, והלא הדין הוא שמי שלא מלulos לא ימול בשבת, שמא יקלקל ויחלל שבת בחינוך? ותירץ הגאון רבי יהודה אסא מסדרה העלי, שדין זה אינו אלא לכתילה, להקדמים את המוחזק, אבל לעיכובא בדיעבד, אין לדוחות בשל כך מילה בזמנה, ובארהム שהייה ראש למלוטים, הרי מילתו הייתה מילה בזמנה, ולכן כדין עשה שמול עצמו ביום הכהנורים. ואפשר שכך יש ליישב גם בעניינינו, שמכיוון שנצטו לחקריב הפסח, ונאמר יכל ערל לא יאכל בו, הרי עבורם הייתה זו מילה בזמנה).

פג-פף. רבא אמר: אמר קרא הוא לבחון עשה לכם, הוא – ולא מכשילו, לבדו – ולא מילה שלא בזמנה הבאה מכל וחומר.

בפירשו לתורה (שמות יב), וmbiya רשי מדברי חז"ל: "ומפני מה הקודים לקיחתו לשחיתתו ארבעה ימים, מה שלא ציווה כן בפסח דורותי היה ר' מתיא בן חרש אומר: הרי הוא אומר (יחזקאל טז, ח) י' עابر עליק ואראך והנה ערך עת זודים', הגעה שבועה שנשבעתית לאברהם שאגאל את בניו ולא היו בידם מצות להתעסק בהם כדי שיגאלו, שנאמר (שם ז) ואת ערום ועריה, ונתן להם שתי מצות – דם פסח ודם מילה, שמלו באותו הלילה, שנאמר (שם ז) מותבוסת בדמיך – בשני דמים"

ופשיות דברי רשי, שמלו בלילו שבו יצאו ממצרים, וכך הבינו רבים ממפרשי רשי, אולם בעלי התוספות [עיין בספר "תוספות השלם" לסייע הרה"ג ר' יעקב גليس ז"ל] פירשו בדברי רשי, שכונתו ליליה שבו לקחו את הפסח, שהוא ארבע ימים קודם לכך, שהרי ג' ימים יש סכנת הדרך ולכך הקדימו למול. אולם מלשונו רשי אכן וכן בバイורו למסכת כתיות (ט. בד"ה כל העם) עולה בברור כי נימולו בליל יציאת מצרים.

וכך נאמר במדרש (במדבר רבה, פרשה יא), אודות מילה זו של כל ישראל: "מי מלוי? רב ברכחת תנוי לה בשם רבב"י: משה מוחל ואחרון פורע וגיהושע מוצץ, ויש אומרים: יהושע מוחל ואחרון פורע ומשה מוצץ".

אולם הגאון רבי דוד פארדו, בעל "משביל לדוד", תמה על דברי רשי שי שמלו באותו הלילה: הלא היה זה ליל יום טוב ומילה שלא בזמנה אינה דוחה يوم טוב?! עיין שם במה שהקשה עוד ובתירוץ הנפלא, ואין כאן מקוםו).

וтирץ הגאון בעל "חותם סופר" על פי גמרתו, שלמדו שמילה שלא בזמנה אינה דוחה יום טוב – מהפסוק "אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבזו עשה לכם" – הוא ולא מילה שלא בזמנה. וביארו בתוספות, שאילולא הלימוד מהפסוק, הינו דורשים כל וחוור מאוכל נפש ושמחת יום טוב שלא נכרתו עליהם י"ג בrichtות ודווחין יום טוב, כל וחומר מילה אף שלא בזמנה, שנכרתו עליה י"ג בrichtות, מן הדין שתדחה שבת, ומשום כך נדרש מהפסוק "הוא לבדו", למעט מילה שלא בזמנה.

ויש לתת טעם, לכוארה: מודיע נרמז מיועוט זה, שלא מילה שלא בזמנה, דוקא בפסוק שענינו יום טוב של פסח, ואין הוא מדובר על מילה כלל?

אלא – הטיעים ה"חותם סופר" – הלא אמרו חז"ל שבני ישראל מלאו את עצם בליל יציאת מצרים, וכואורה הרי הייתה זו מילה שלא בזמנה, שאינה דוחה יום טוב?

ואולם, במדרש (שיר השירים רבה, א), על הפסוק "עד שהמלך

איסור מוציא נאמר בלשון יחיד – מאחר והחייב הוא רק בשעה עקירה והנחה

הלא אמרו כאן בגמרא, וכן פסק הרמב"ם שאין חייב בהוצאה הפסח אלא אם עשה בה עקירה והנחה כהוצאה שבת. מעטה מובן היטב מדוע נקט הכתוב לשון יחיד לגבי איסור מוציא – שכן האיסור הוא דוקא כאשר ייחיד עשה את כל פעולה הוצאה, ולא בשניים שעשווה באופן של "זה עוקר וזה מניח". בשבירת עצם, לעומת זאת, היו חיבטים גם שניים שברורו יחד, ולכך לגבי איסור שבירה נקט הכתוב לשון רבים.

עוד יישב הגאון הנ"ל, שעל איסור הוצאה הבשר חוותה אינו חייב אלא אחד מבני החבורה המנوية עליו, והראיה: שיש סברא בירושלמי לומר שהמושcia אינו חייב עד שיأكلנו אחר כך, ובברכה שהוא מבני החבורה, ועוד ראייה: מכמה שהגמורה (עליל) אומרת שלא גרו טומאה על יוצאת דפסח, משום שבני חבורה זריזין הם. מכמה שתי ראיות אלו נמצאו למדים שאין עובר על איסור מוציא אלא אחד מבני החבורה שהמושcia מן הבשר חוותה. איסור השבירה, לעומת זאת, שינה הכתוב ועבר לשון רבים – למדונו שאיסור השבירה נאמר לגבי כל אחד ואחד מישראל.

מחידושיו למסכת פסחים, שהובאו בראש פירשו – "אגודת אזוב" על הגדה של פסח

פה: אמר רבביامي: המוציא בשול פסח מהבולה לחבולה אין חייב עד שנייה, הוצאה כתיב בה כשבת. מה שבת – עד שעבד עקירה והנחה, אף הכל נמי – עד שעבד עקירה והנחה.

ידועה ומפורסמת קושיתו של הגאון רבוי שלמה זלמן מוילנא (אחיו של הגאון רבוי חיים מולואז'ין), בספר "תולדות אדים" (הובאה לעיל) על לשון הפסוק (שםות יב, מו) "לא תוציא מון הבית מון הבשר חוותה ועכט לא תשברו בו" – מדוע לעניין איסור הוצאה הבשר מון הבית נאמר "לא תוציא", בלשון יחיד, ואילו לגבי איסור שבירת עצם אמר הכתוב "יעכט לא תשברו בו", בלשון רבים? ותרץ על פי דברי הירושלמי בסוף פרק "כיצד צולין" וכן נפסק להלכה ברמב"ם (פרק ט' מהלכות קרבן פסח הלכה א') "אין מוציא אחר מוציא", וכאשר הוציא הראשו את הבשר חוותה – שוב אין בו איסור חוותה, ולכן נאמר האיסור בלשון יחיד. לעומת זאת לעניין שבירת עצם נפסק ש"יש שובר אחר שובר", ואם כן יכולים כמה אנשים לעבור על איסור שובר באותו עצם, ולפיכך נאמר איסור השבירה בלשון רבים. עד כאן דברי בעל "תולדות אדים".

ישוב חריף נוספת על דברי הגمرا לפניו, נאמר על ידי הגאון רבוי גבריאל זאב מרגליות, מօ"צ בחורודנא (חתנו וממלא מקומו כראש "חברת ש"ס" של הצדיק רבינו נחום מהורודנא):

למה דוקא פסח נקרא שבת?

בימים טוב, וטעם החלוק בעניין זה בין يوم טוב לשבת, הוא שלגוי יש מושג ברוחניות – אבל אין לו מושג בכך שחוරיות יכולה גם כן להפוך לרוחניות. וזה הטעם לכך שמותר לגוי להקריב קרבן עליה, שכלה כלליל, ולא שלמים, שיש בה אכילה לאדם.

והנה, לגבי יום טוב אמרו חז"ל (פסחים סח): "חולקו – חציו לה' וחציו לכם", אבל בשבת הכל מודים שצרכיך גם "לכם", ולא מצינו בו חלוקה שכאז, הרי שוגם ה"לכם" בשבת הוא קודש, וכך שפירש בעל "קדושת לוי" את הפסוק (שםות לה, ב) "וביום השביעי יהיה לכם קדוש", ככלומר: שוגם ה"לכם" יהיה קודש, ולכן גוי נאסר בשימירת שבת, ולא בשימירת יום טוב. כך מצינו גם בקרבנות, שוגוי מותר לו לאכול קרבנות, שכן מותקן מיידי אבר מן החי ולעיל עג). ואילו בפסחים הוא עצמו אסור ונחרג על זה (ולעיל ג': במעשה דזה הוא ארמאה).

זאת ועוד: בפסח מצרים נצטוו "והיה הדם לכם לאות", ואמרו במקילתא: "לכם ולא לאחרים", הרי שקרבן פסח לא נעשה לשם השפעה על אחרים, אלא עניין פנימי לכל ישראל, זאת בשונה מ חג הסוכות שבו מקרים שבעים פרים כנגד שבעים האומות.

ולכן חג הפסח הוא החג היחיד שנקרו שבת, שכן דומה הוא לשבת בנקודה זו – שאין לזרים חלק בו "AMILI DEMARDECI" – עמוד תקלגד-

פה: אמר רבביAMI: המוציא בשול פסח מהבולה לחבולה אין חייב עד שנייה, הוצאה כתיב בה כשבת. מה שבת – עד שעבד עקירה והנחה, אף הכל נמי – עד שעבד עקירה והנחה.

כאשר התורה מצוות ויקרא כג, טו) "וספרתם לכט ממחרת השבת", כוונה כדיוע איניה לשבת הרגילה, אלא ליום-טוב ראשון של פסח (כמובואר בגמרא מנוחות סה):

והנה, בכל התורה לא מצינו עוד יום-טוב שנקרו שבת, וצריך שתת טעם לכך שדוקא פסח התiedyיד בתואר זה – הגאון רבוי מרדיyi יהודה ליב זק"ש, הרבה של שכונות "זכורו משה" בירושלים וראש ישיבת "בית זבול", מצא טעם שכזה המתבסס על דברי גמרתנו:

כט שנאסרה הוצאה מרשות לרשות שבת, כך נאמר גם איסור הוצאה בפסח – של בשער הפסח, שהרי אמרה תורה ושמות יב, מו): "לא תוציא מון הבית מון הבשר חוותה", ובגמara לפניו דריש שאל בהוצאה בשער הפסח אינו חייב עד שנייה, שכן "הוצאה כתיב בה שבת", וכט ששבשת אינו חייב אלא אם כן עשה עקירה והנחה – אף בפסח אינו חייב אלא אם כן עשה עקירה והנחה. הרי שיש דמיון לפסח עם השבת – מה שאין בא יום-טוב אחר.

ונענין נוספת יש דמיון בין פסח לשבת: ידוע הדבר שגוי שבת חייב מיתה (סנהדרין נה): בעוד שיום-טוב מותר לו לשמור, כמו שאמרו בגמרא (כרייתות ט). לגבי גדר תושב שמשמר שבתו בישראל

הගgin והעליות שלא נתקדו – והחורבן שנרמז בדברי יעקב אבינו

ישראל לא היה בהכרח שתבוא, כי אילו שמעו בקול ה' – לא גלו, ומאהר שאין היא מוכחת, היא בעין רשות ולכון תפילה ערבית גם היא רשות, שכן נתקנה בשעה שראה את החורבן, כאמור. מעתה, זו כוונת הפסוק "זה שער השמיים": כי בהיות המקדש על מכוונו אליו קדושת המקדש עד הגג, אבל גני וועלית עצמן לא נתקדו, בדברי רב לפניו, אך עתה שר וראה שימושו (=שםכוונו) – חורבן הבית, הרי זה שער השמיים', כי בשעת החורבן שאין תקרה – קדושת המקדש עד לרוקע, וזה שער השמיים!

ולכן אמר: "אכן יש ה' במקום זה ואנכי לא יעדתי", וכאורה תמורה שהרי הלך להתפלל שם מפני שאבותיו התפללו שם (ובדברי רשי' בראשית כח, יז), ואיך אמר שלא ידע אך יש לומר שלא ידע שכינה שורה במקום גם בזמנו שהמקדש חרב, ורק עתה ראה את המקדש בחורבנו וראה שם איז תשרה בו השכינה! "

"ירושלים במועדיה" – בין המצריים, עמי' קסג

פה: אמר רב: גgn וועליות לא נתקדו.

הגאון רבי אביגדור הלוי נבנצל שליט", רבה של ירושלים העתיקה, מבאר לאור דברי רב את הנאמר בקינות לתשעה באב: "ישר שמו וצוקינו אין זה", ומובאר שראה יעקב את חורבן ושםכוונו בית המקדש כשה אמר "אין זה כי אם בית אלוקים", ונשא קינה נהיה על חורבן הבית.

ויש לבאר, שאותו יום תשעה באב היה, ולכון אנו מצערים עצמנו במשכב בתשעה באב, דוגמת יעקב אבינו ע"ה שלקה האבו ושם מריאשוויל, כMOVIA בפוסקים, ולכון לא עסק בתורה אחר י"ד שנה שעסק בתורה – מפני שראה עתה את החורבן, ובתשעה באב אסור לקרות בתורה מחמת החורבן (וענינו ל.י.), ונאסר אף הוא בليمוד התורה.

לאור זאת, הוסיף הגור"א נבנצל נוף במה שידענו שבאותה שעה תיקו יעקב אבינו תפילה ערבית שהיא רשות (ומובואר בגמרה ברכות כז), ומובה שטאפתיל ערבית היא נגד גלות ישראל, וגנות

החיפזון – משום שאנו חפצים בקרבתה ה', ולא שיפסה על בתינו!

ולכאורה זה גנאי למצוחה יקרה זו!
אמנם בעל "עמודי אור" שופך אור מופלא על הנגdot החיפזון
החריגות של מצוחה זו:

כי הנה, תכלית אחת יש לכל המצחות: שעל ידי קיומם אנו מותקברים אליו יתברך. כאשר יהודי מקיים את מצות הבראה, הוא ממשיק עליו קדושתו יתברך לדבקה בו, הכל לפי דורות ואופן קיום המצחות, וזה הרוי תכלית החיקים: להתרקרב אליו יתברך, ועל כן בכל זמנו קיומ המצוחה מתענגת ומתעדנת נפשו של המקדים, כי ה' איתינו ואמרו חז"ל (סוכה ג). שאמור הקב"ה: 'אם תבוא אל ביתך – אני אבואה אל ביתך, אם אתה לא תבוא אל ביתך – אני לא אבואה אל ביתך, שנאמר (שמוטה כ, כא): "בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבואה אליך וברכתיך".

אושרנו הנadol הוא בזאו של ה' אל בתינו, שעל ידי זה נזכה לברכתו יתברך, ואת זאת נשיג על ידי קיומ המצחות, אך לעומת זאת, מצוחה הפסק במצרים הייתה למטרה אחרת, הפוכה בתכלית: שהקב"ה פסק ולא יבוא לבתי ישראלי, שעה שהוא מכח את בכורי מצרים: להבדיל משאר המצחות, שנעודו לקרבנו לה' ולפעול שיבוא לבתינו, מצוחה פסק מצרים عمודה כמו פתחי בית ישראלי, לבב יבוא בהם הקב"ה, והוא ולא מלאך, בלילה יציאת מצרים!

אמות, כך גורה חכמו יתברך, וחובתו לקיים את דבר ה', ועם זאת הלא מגמת פנינו תמיד הפוכה בתכלית, כי בקרבתו יתברך נחפו, لكن דוקא מצוחה זו נאה לנו לעשotta במוכרים ונחפוזים, להזכיר ולגלות לכל כי מצב זה, של מניעתו יתברך מלובא אל בתינו, בלתי מוכבל הוא לנו, אך מפני שגזרתו היא נשמרנה ונעשה, אך מיד לאחר מכן נשוב ל' מהלך' הרגיל: לשחרר לקרבת אלוקים ולדבקה בו!

הוא אשר רומז לנו הכתוב: "ואכלתם אותו בחיפזון" – כמוהרים 'להיפטר' ממנו, כי פסק ה' לה" – שענין מצוחה זו היא

פה: צויתא פסחא ולהילא פקע איגלא. (חוויות גדלות היו נמנין, עד שלא היה הפסק מגיע לכלי אחד כי אם צוית מן הפסח - רשי')
יש לעין – העיר הגאון ובו יהיאל العلي, אב"ד סואלק ובעל שווי"ת "עמודי אור" – למה דקדקו כך למעט באכילת הפסק, רק לצאת ידי חובה באכילת צית, ולא הרבו את השיעור לכל אחד, והלא אמרו (זבחים צז) שאדם האוכל כמה כזיתים מקרben פסת, מקיים מצוחה עשה בכל צית וצדוק! עוד הקשה על הציווי (שמוטה יב, יא): "ואכלתם אותו בחיפזון פסח הוא לה" – מהו הקשר בין סופו של הפסוק לתחלתוני וכי משום שאוכלים אותו בחיפזון נקרא שמו 'פסח'? (עיין ברש"י וברשב"ס). אב"ד סואלק מיישב בביירור נפלא:

הAMILAH 'חיפזון' מורה על עשיית דבר בבהלה ובמהירות, כדי להמלט ולהיפטר מדבר שהוא נאלץ לעשות שלא ברצונו, אך הנה, מעיקרי תורתנו הקדושה, שמצוחה ה' הם לנו הצלחה ואושר, ואנו מקיימים אותו באהבה וחיבה, ולכון אמרו (ברכות כח): 'העשה תפילתו קבוע – אין תפילתו תחנוןים', שאינה מקובלת לפני ה' ופירושו בגמרה (שם, כת): 'מאי קבוע' כל שתפילתו דומה עליי ממשוי', ופירשו הראשונים:adam הנושא משא כבד ומקש להשליכו מידיו, ולא כך יש לקיים מצוחה:
את צרכי הגוף, אף כי הכרחים הם, יש לעשות בחיפזון, בדברי הרmach"ל ב"MESSILAT YISRAEL", לגומרים ולא להמשיך לשחותה בהם, אבל את מצוחה התורה ראוי לנו לעשותם במתינות ובאהבה, נ גיל ונתענג בקיומם, כי קיומ מצוחה בחיפזון – גנאי הוא למצוחה, ואדרבה, פרידתנו מהמצוחה לאחר שהשלכנו את קיומה בהידור – צריכה להיות קשה علينا.

זה יסוד נאמן בכל דורות, שלא נאמרה בו אכילה בחיפזון,

ודברי פי חכם חן:

"אור ישראלים" – על הגודה של פטח (ניו-יורק, תרל"ז), דף טז:

SHIPACHA הקב"ה ולא לבתינו, וכן אנו ממהרים לסיים מצוה זו, מתוך השתוות שמקאו ואילך לא יפסח הקב"ה על בתינו, אלא נזכה לקירבתו!

הטעם שימושו והוכחו לשרב בפעם הראשונה

הרי לנו מדברי התוספות, שבדבר של כבוד וחסיבות – מיסרבים בפעם הראשונה אפילו גדול.

לאור תירוץם של התוספות, אמר הגאון רבי ישעיה קרליינסקי, אב"ד ליובאנץ ופוחוביץ פנינה נפלאה בדברי הפסיקתא בפרשת שמיני: כך לשון הפסוק ווירא י, ז: "ויקרא משה אל מישאל ואל אלצפן בני עוזיאל ועוד אחרון ואמר אליהם קרבו שאו את אחיכם מאת פנוי הקדש אל מחוץ למתחנה", ובפסיקתא (אטורתא שמני' כת) נאמרו: למש יש במילה 'קרבו' שני טעמים: לומר לך שאמר להם שתי פעמים.

אלא – אמר אב"ד ליובאנץ ופוחוביץ – הדברים רומיים להלכה שנפסקה בדברי התוספות, שבדבר של כבוד וחסיבות – מיסרבים בפעם הראשונה אפילו גדול.

וכך כוונת הפסיקתא: שהרי משה ציווה למישאל ואלצפן שישאו את נדב ואביהוא מtower הקדוש, ולמה אמר דока להם: משום שם הם היו החשובים בישראל, וכבודם של נדב ואביהוא היה שודוקם הם ישאים. ומכיון שכך, היו מוכרים בפעם הראשונה לשרב למש אף שהיה הגודל בישראל – עד שנאלץ משה לומר להם שתי פעמים 'קרבו'.

ולכן יש במילה 'קרבו' שני טעמים: לרמזו שאמר להם שתי פעמים!

"הגאון ישעיה" (נדפס ממכתב-יד, ירושלים תשנ"ט)

פונ: רב הונא בריה דרב נתן אילע לבני רב יצחק. אמרו ליה: מה שמן? אמר לו: רב הונא. אמרו: נתיב מוד אפודיא. יתרוב. יהבו ליה כסא – קבליה בחד זימנא, ושתייה בתרי זימני, ולא אהדר אפיה. אמרו ליה: מאי טעמא קריית לך רב הונא? אמר להו: בעל השם אני. – מאי טעמא כי אמרו לך נתיב אפודיא? – תברת? אמר לו: כל מה שיאמרו לך בעל הבית עשה (חוין מצא). – מאי טעמא כי יהבי לך כסא קבלת בחד זימנא? אמר לו: מסרבין لكטן ואין מסרבין לך גדול וכי.

דיהינו: רב הונא בריה דרב נתן אילע לבתו של רב נחמו בר יצחק, אמרו לו: ישב אדוני על הכסא – ישב. נתנו לו כס יין – וקיבלו אותה מיד בפעם הראשונה שביקשוהו, ולא המתו עד שיפיצרו בו. ושאלו את רב הונא לפשר הנגתו: מדוע כאשר אמר לך לשבת על המיטה שהוא דרך גסות ושררה – תוספות, ישבת ולא סירבת? והשיב: כל מה שיאמר לך בעל הבית – עשה, חוות מצא. ומדווע שהחציעו לך כס יין קבלת בפעם הראשונה ולא סירבת בתחילת? והשיב: מסרבין لكטן ואין מסרבין לך גדול.

התוספות (בד"ה אין מסרבים) מערימים: למה כשנשאלו רב הונא על כך שישב על המיטה מיד ולא סירב, לא השיב גם כן שאין מסרבין לך גדול? וביארוי, שישיבה על המיטה היא דבר גסות ושררה, ועל כך לא שיחיך הטעם של אין מסרבין לך גדול, ולא היה לו לשבת – ללא הטעם של 'כל מה שיאמר לך בעל הבית עשה'.

שאלת בן אבוי שמע את הבית קול, הוא יכול לשרב לצאת?

הפסיקתא בפרשת עקב (דברים ח, יט-כ): "זה יהיה אם שכח תשכח את ה' אלוקיך והלכת אחרי אלהים אחרים ועבדתם והשתחוו להם העידות כי אבד תאבדו. כגוונים אשר ה' מאבד מפניכם" (ח, יט-כ) כן תאבדו עקב לא תשמעו בקול ה' אלוקיכם" (ח, יט-כ).

הוא כמה תמיות על פסוקים אלו:

א. ידוע הכלל ש"היה" בכל מקום הוא לשון שמחה, וכך נא שמחה מה זו עשויה, אדרבה, איןليل גדולה משכחת ה'?

ב. "העידות כי אבד תאבדו – מה בא מעט המילה "היום"?"

ג. "כי אבד תאבדו כגוונים אשר ה' מאבד מפניכם" – וכי כלל משל ודמיות זה לא ידועו מהי אבידתה?

ד. "עקב לא תשמעו בקול ה' אלוקיכם" – מילים אלו, כמובן,

מיותרות לغمורי אך לאור דברי השל"ה בשם אבוי, יתבארו הפסיקתא ויובנו כל התמיות:

ז' – לשון שמחה, ככלומר: שמחה תהיה לפני הקב"ה, אם יקרה חלילה שכוחה תשכח את ה' אלוקיך וגוי, עד שתשתמע בתקול מעין זו ששמע "אחר", אולם לא תשמע בקול אלא תשוב בתשובה, שכן – אומר משה בשם הקב"ה – "העידות כי אבד היומם", דוקא היום, כי אין רצינו יתרברך שיטקיים בכך "כי אבד תאבדו" – אבוד בעולם

פונ: כל מה שיאמר לך בעל הבית – עשה, חוות מצא.

השל"ה הקדוש אמר על כך **בשם אבוי מליצה נפלאה**: הלא ידענו את המעשה המפורסם ב"אחר", הלא הוא אלישע בן אבוי, שיצא לתרבות רעה ושמע מאחריו הפרוז: "שובו בנימ שובבים – חוות מאחר" (חגינה טו).

ואמנם, אילו באותו רגע היה אלישע שבתשובה ומכראי כי אדרבה, עתה כשאין לו תקופה לתשלום שכר על המצוות, הרי הוא נכוון לעובד את הקב"ה שלא על מנת לקבל פרס, הרי בודאי היו מקבלים אותו והיה מגיע לדרגה הנשגבה ביותר. למרבה הצער, לא כך נהג "אחר", שהעדיף "לציתת" לאותה בת-קהל...

הוא אשר נרמז באמירת חוות "כל מה שיאמר לך בעל הבית עשה – חוות מצא": בעל הבית הוא הקב"ה, וכל מה שיאמר לך לעשות מהמצוות – עשה, חוות מצא – שאם ייאמר לך לצאת מביתו ובתיכנס, כפי שנאמר ל"אחר" על ידי הבית-קהל, אל תשמעו לו, אלא שמטעה אותה!

*
על יסוד מליצתו הנפלאה של אבי השל"ה, בAIR הרוח"ק רבינו צבי אלימלך מדינוב, בפתחת ספרו "אגרא דפרקא" להפליא את

תחתונה זו – תמיד תתקבל תשובתכם לפניינו!
של"ה – שער האותיות, מדור سور מרע ועשה טוב; "אגרא דפרקא"
בתחלת הספר

זהו אבדון בעולם הבא, כפי שרוצה הוא שיארע לגויים, שאין הוא רוצה שישבו בתשובה, אלא "עקב לא תשמעו בקול ה' אלקיכם", כלומר: שמחה תהיה לפניינו אם לא תשמעו לבת-קול, אלא תדחקו ותתאמזו לחזור בתשובה אפילו אם הגעתם לדיווטא

למה סירב אליעזר לאכול, והלא 'כל מה שיאמר לך בעל הבית עשה – חוץ מצא'?

טעמים למנהג זה, ממשמו של מהר"ס מינץ: האחד – משום שהוא יומת סליחה שלהם ונחילים עוננותיהם, ולטעם זה ראי להשלים התענית, והטעם השני – שמא ישתכרו ולא תהיה דעתם מושבת עליהם, ולפי זה אין צורך להשלים התענית. ואם האב מקבל הקדושין בשלב בתו הקטנה – צריך הוא להתענות לפני טעם זה.
ונראה לומר לפירוש זה, שכך הדין בשליח שנשלח לקודשasha להחבריו, לפי הטעם שאנו חושבים לשכורות – יהיה חייב השליח להתענות ביום הקידושין.
נמצא מעתה, שמצד הדין לא היה רשאי אליעזר לאכול עד שיבדר דברו ויקבל את הקידושין עברור רבקה, והיטוב השיב להם: "לא אוכל עד אם דברתי דברי" ...
(אך הגאון רבי אשר וייס שליט"א העיר, שמן הפסוקים עולה שאלייזר שתה מים ולא התענה, כפי שנאמר: "וירץ העבר לך ראתה ויאמר הגמאייני נא מעט מים מכדך וגוי' ותורך כדה על יודה ותשקחו" – ראה "מנחת אשר" בראשית, סימן צז. עוד דן שם בארכיות מה הייתה מחות שליחותו של אליעזר – שליח לקידושין, שליח לנישואין, שליח לשניהם, או רק שליח להביא את רבקה אל יצחק שיאנה, עיין שם).
רמות שמואל" – בראשית, עמוד קטו; "מנחת אשר" – בראשית, סימן צז

פ: כל מה שיאמר לך בעל הבית – עשה, חוץ מצא.
כאשר אליעזר עבר אברם מתישב לאכול עם בני משפחת רבקה, נאמר (בראשית כד, לג): "וישם לפני לאכול ויאמר לא אוכל עד אם דברתי דברי", והפרשנים מתחבטים: מדוע באמית לא רצת אליעזר לאכול בטרם כילה את דבריו, והלא אין זו ממידת דרך אריך, והלא זהה היו חז"ל בוגרמא לפניו: 'כל מה שיאמר לך בעל הבית עשה, חוץ מצא'?

יישוב נפלא על כך: אמר הגאון רבי שמואל דוד וולקין,

אב"ד לוקאטש:
בוגרמא (כתובות ז) למדו: "מנין לברכת חתנים בעשרה? שנאמר (ורות ד, ב): ייקח עשרה אנשים מזקני העיר ויאמר שבו פה וישבו". והקשו: וכי בכוס בירכוה? ותירצ'ו, שלימוד זה הוא אסמכתא בעלמא.

ובתוספות (שם, בד"ה שנאמר) הקשו: הלא במסכת כללה למ Zhao דיו ברכבת חתנים מהפסוק (בראשית כד, ט) "ויברכו את רבקה"? ותירצ'ו, שمرבקה לומדים ברכבת אירוסין וمبוצע ברכבת נישואין. עוד כתבו התוספות, שمرבקה למדנו שיש לברך ברכבת אירוסין גם לאשה המתקדשת על ידי שליח, שכן אליעזר שליח לקידושין היה. והנה, כתוב הרמ"א (אבן העזר, סימן סא): 'ונางו שהחthon והכליה מתענין ביום חופתנו, וב"בית שמואל" (שם, סעיף קטן ו') הביא שני

גלוון זה מוקדש לרפואת

הגאון רבי יצחק בן נחמה שליט"א לרפואה

התינוקת חווה רות בת שלומית לרפואה

התינוקת גאולה דבורה בת שושנה לרפואה

הרב צבי בן מרים לרפואה

האשה רחל נעמי בת אסתר חנה לרפואה בתושח"

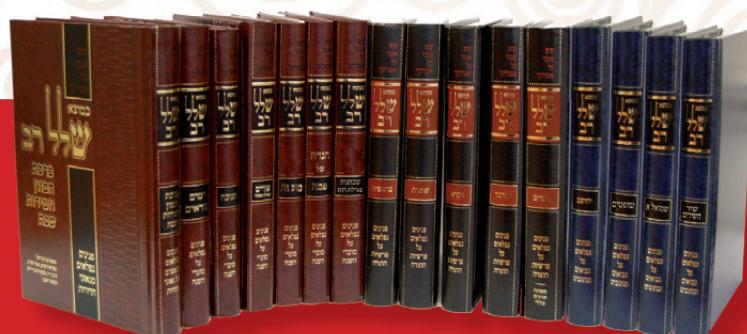
**אבא, השוער, הבועל,
הבן, החתן, הנכד,
החברותא,
הרבה מהחידר...**

קמוצא של רב'

**כולם ישמחו לקבל
לҳג ספר מסדרת**

ורפואה קרובה לבוא - ענייני רפואה
פניני הלכה ואגדה, הדרכות עובדות
והנהגות מאוצרם של גдолוי הדורות
- ספר נפלא למחילמים ולזוקקים
 לרפואה | כולל 'שער סגולות'
 למעלה מ-100 סגولات בדוקות!
 לרפואה מגודלי הדורות!

קמוצא של רב - על התורה

סדרה שכבשה את העולם היהודי
- חמישה כרכים
(להציג גם בכרכיםבודדים)

ושלל לא יחסר - על התורה

סדרת המשך מבית 'קמוצא של
רב' - על התורה (חומר חדש)

פנוי וריבינו צבי פסח - על התורה

פנינים נפלאים מתוך מרכז הארץ
פראנק זוק"ל, רבה של ירושלים
(פרק אחד)

קמוצא של רב - סדרות המועדים

חנוכה | פורים | הגדה של פסח
| שביעות | ימים נוראים | סוכות
| שבת וברכת המזון
(להציג גם בכרכיםבודדים)